

Τι θέλει ο Χίτλερ

Leon Trotsky

Εικονογράφηση: «Es lebe Deutschland», του K. Stauber

Ο Χίτλερ θεωρείται, ευρύτατα, ως δημαγωγός, υστερικός και κωμικός άνθρωπος. Τέτοιου είδους γνώμες αντανακλούν μια διπλωματία ανίκανη να οραματιστεί ή να κατανοήσει τα πιο απλοϊκά πράγματα. Το να προσπαθεί κανείς να εκτιμήσει την παρούσα γερμανική επανάσταση με τη μέθοδο της διπλωματίας δεν είναι μόνο ασέλγεια, αλλά και γεμάτη κινδύνους. Χρειάζεται κάτι παραπάνω από υστερία για την κατάκτηση της εξουσίας και πρέπει να υπάρχει μια μέθοδος στην περίπτωση των ναζί. Αλίμονο σε εκείνους που δεν ξυπνάνε στην ώρα τους! Οι εργατοπατέρες στη Γερμανία αρνούνται να πάρουν τον Χίτλερ στα σοβαρά, απορρίπτουν το πρόγραμμά του σαν ένα μίγμα αντίδρασης και ουτοπίας. Σήμερα, ως αποτέλεσμα του φρικτού τους λάθους, οι εργατικές οργανώσεις έχουν διαλυθεί, έχουν γίνει κομματάκια. Τι θα συμβεί αν αυτό το λάθος επαναληφθεί στη διεθνή πολιτική;

Στις 17 του Μάη [1933] ο Χίτλερ έδωσε απάντηση στον Ρούσβελτ και στις λοιπές δυνάμεις με την ομιλία του για την ειρήνη στη Ράιχσταγκ. Μέχρι τότε πολλοί νόμιζαν ότι ο Χίτλερ θα παραβίαζε βίαια το Σύμφωνο των Βερσαλλιών, επιχειρώντας να διαπραγματευθεί με την Ευρώπη με τον ίδιο τρόπο που είχε διαπραγματευθεί με το κτίριο της Ράιχσταγκ, τη μαρξιστική σκέψη και τα εβραϊκά εμπορικά καταστήματα. Κανείς δεν ήξερε από πού θα ερχόταν η αστραπή και πού θα χτυπούσε. Μπορούσε κανείς να προβλέψει τι θα γινόταν 24 ώρες πριν τη συντριβή των εργατικών συνδικάτων με συνθήκες ενός γκάνγκστερ που επιτίθεται σε μια τράπεζα; Και μετά, ξαφνικά, το κουκούρισμα της αθώας περιστεράς.

Η ομιλία του Χίτλερ στη Ράιχσταγκ συγκλόνησε τους πάντες με τον απρόσμενο ειρηνικό τόνο της και έτσι πέτυχε τον πιο άμεσο στόχο της: είναι πάντα χρήσιμο να προκαταλαμβάνεις τον αντίπαλό σου. Ο Χίτλερ με την ομιλία του έκανε την πρώτη επιτυχία του και κατατρόπωσε τους αντιπάλους του. Έμπειροι διπλωμάτες επέτρεψαν στον εαυτό τους να ανακουφιστούν από μερικές καλοβαλμένες ειρηνικές προτάσεις... και ολόκληρος ο Τύπος ανακοίνωσε πως η όλη ατμόσφαιρα έγινε ξαφνικά λιγότερο έντονη. Ταυτόχρονα ανέλυσαν και ερμήνευσαν αυτές τις απρόσμενα απαλές προτάσεις σε κάτι σαν αυτό: ο έξυπνος διπλωμάτης Μουσολίνι έκανε τον Χίτλερ να έρθει στα συγκαλά του, η πίεση από την Ουάσινγκτον δεν ήταν, αναμφίβολα, επί ματαίω και επομένως οι πιθανότητες μιας πολιτικής αφοπλισμού έχουν φανταστικά βελτιωθεί. Οποία τερατώδης γκάφα! Το ψυχολογικό μυστικό της χάβρας είναι απλό: όποιος περιμένει να συναντήσει τον τρελό να κραδαίνει ένα τσεκούρι και αντί γι' αυτό να συναντά έναν άντρα με ένα μπράουνινγκ κρυμμένο στην κωλότσεπη δεν μπορεί παρά να νιώσει ανακούφιση. Αλλά αυτό δεν αποκλείει το μπράουνινγκ να είναι πιο επικίνδυνο από το τσεκούρι...

Θα ήταν εξίσου λάθος να πάρει κανείς τοις μετρητοίς τον πασιφισμό του Χίτλερ όπως θα ήταν λάθος και να απορρίψει τη «δημαγωγία» του χωρίς να εισχωρήσει στο νόημα της. Το πολιτικό πρόβλημα συνίσταται στο να προσδιορίζει κανείς την εσωτερική σχέση ανάμεσα στα κηρύγματα του Χίτλερ και στα πραγματικά του σχέδια, θέλω να πω, να προσπαθήσει να καταλάβει με ποιους τρόπους η φασιστική Γερμανία ελπίζει να επιτύχει αυτά που θέλει χωρίς να τα κατονομάζει. Το παρελθόν πρέπει να έχει καταδείξει επαρκώς ότι αν υπάρχει φαντασία και ντελίριο στον εθνικοσοσιαλισμό, αυτό δε σημαίνει πως ο Χίτλερ δεν είναι ικανός να ζυγίζει τις πραγματικότητες: η δική του φαντασία και το δικό του ντελίριο είναι σε αγαστή συμφωνία με τους πραγματικούς πολιτικούς του στόχους. Αυτό είναι το σημείο εκκίνησής μας για την εκτίμηση τόσο της εσωτερικής όσο και της εξωτερικής πολιτικής του εθνικοσοσιαλισμού.

Οι φιλοσοφικές και ιστορικές ιδέες που καθοδηγούν τη συζήτηση περί αφοπλισμού του Χίτλερ είναι στ' αλήθεια ελεεινές στην επιδεικτική τους μετριότητα. Η ιδέα που προέβαλε ο Χίτλερ για επαναπροσδιορισμό των συνόρων των κρατών της Ευρώπης είναι μία από εκείνες τις αντιδραστικές ουτοπίες με τις οποίες είναι γεμάτο το εθνικοσοσιαλιστικό πρόγραμμα. Η σημερινή Ευρώπη αποσυντίθεται οικονομικά και πολιτιστικά όχι γιατί τα εθνικά σύνορα δεν είναι τέλεια αλλά γιατί η γηραιά Ήπειρος είναι διαιρεμένη σε όλους τους τομείς, από τέλειους τοίχους φυλακής, χωρισμένη από την αταξία των πληθωριστικών νομισματικών συστημάτων και συντετριμμένη από το μιλιταρισμό τον οποίο έχει ανάγκη η Ευρώπη για να εξασφαλίζει το διαμελισμό της και την παρακμή της. Η αλλαγή των εσωτερικών συνόρων κατά μερικές εκατοντάδες ή χιλιάδες μίλια προς τη μία ή την άλλη

κατεύθυνση, χωρίς να αλλάζει ουσιαστικά τίποτα, θα είχε ως συνέπεια έναν αριθμό ανθρώπινων θυμάτων που θα υπερβαίνει κατά πολύ την αμφισβητούμενη ζώνη.

Όταν οι εθνικοσοσιαλιστές αποκηρύσουν τη «γερμανοποίηση» αυτό δε σημαίνει ότι αποκηρύσουν και τις κατακτήσεις. Γιατί μια από τις κεντρικότερες και πιο επίμονες ιδέες του προγράμματός τους είναι η κατοχή των απέραντων εκτάσεων στην «Ανατολή», έτσι ώστε να εγκαταστήσουν εκεί ένα ισχυρό γερμανικό προτεκτοράτο. Δεν είναι τυχαίο ότι το ειρηνικό κήρυγμα, έχοντας ξαφνικά και απρόσμενα εγκαταλείψει το έδαφος του «ιδεώδους» φυλετικού διαχωρισμού, προειδοποιεί σε καμουφλαρισμένα απειλητικό τόνο ότι η πηγή των μελλοντικών συγκρούσεων ίσως προκύψει από τον «υπερπληθυσμό της Δυτικής Ευρώπης».

Ο φασισμός, ως έκφραση του ιστορικού τυφλού αδιέξοδου της Ευρώπης, ήταν ταυτόχρονα το όργανο της καταστροφής των οικονομικών και πολιτιστικών της κατακτήσεων. Ας ελπίζουμε πως η γηραιά Ήπειρος έχει ακόμα αρκετά πλεονάσματα ζωτικών δυνάμεων για να διανοιχθεί σε διαφορετικούς ιστορικούς δρόμους.

Ο Χίτλερ λέει ότι υπάρχει μόνο μία έξοδος από το πρόβλημα του υπερπληθυσμού της Ευρώπης και αυτή είναι προς Ανατολάς. Όταν, θρηνώντας την άδικη έκβαση του γερμανο-πολωνικού μετώπου, κήρυξε ότι θα μπορούσε κανείς να βρει «στην Ανατολή» μια λύση ικανή να ικανοποιήσει μεμιάς και «τις αξιώσεις της Πολωνίας» και

«τα νόμιμα δικαιώματα της Γερμανίας», απλούστατα στο μυαλό του είχε την προσάρτηση σοβιετικών εδαφών. Η αποκήρυξη της γερμανοποίησης συμβολίζει, υπό αυτό το πρίσμα, την αρχή της ευνοϊκής θέσης της γερμανικής «φυλής» ως τη φεουδαρχική κάστα των κατεχόμενων εδαφών. Οι ναζί είναι κατά της αφομοίωσης αλλά όχι και κατά της προσάρτησης. Προτιμούν την εξολόθρευση των κατακτημένων «κατώτερων» πληθυσμών από τη γερμανοποίηση. Για την ώρα, ευτυχώς, αυτό είναι μόνο θέμα υποθετικών κατακτήσεων.

Όταν ο Χίτλερ ισχυρίζεται με αγανάκτηση ότι ο μέγας γερμανικός λαός έχει μεταμορφωθεί σε έθνος δεύτερης κατηγορίας και ότι αυτό έρχεται σε αντίθεση με τα συμφέροντα της διεθνούς αλληλεγγύης και της αρχής ίσων δικαιωμάτων όλων των λαών, απλώς μιλάει για να εντυπωσιάσει. Όλη η ιστορική φιλοσοφία του εθνικοσοσιαλισμού προέρχεται από την υποτιθέμενη θεμελιακή ανισότητα των εθνών και το δικαίωμα των «ανώτερων» φυλών να ποδοπατούν και να ξεριζώνουν τις «κατώτερες» φυλές. Δε χρειάζεται να πω ότι οι Γερμανοί «υπερέχουν» ανάμεσα σε αυτούς τους υπέρτατους λαούς. Συνολικά, το πρόγραμμα του Χίτλερ για την ανοικοδόμηση της Ευρώπης είναι ένα αντιδραστικό, ουτοπικό σύμφυρμα φυλετικού μυστικισμού και εθνικού κανιβαλισμού. Δεν είναι δύσκολο να υποκύψει κανείς στην εκμηδενιστική κριτική. Ωστόσο, η πραγματοποίηση αυτού του προγράμματος δεν είναι ο πρώτος στόχος της φασιστικής δικτατορίας, αλλά μάλλον η επανεγκαθίδρυση της στρατιωτικής στρατιωτικής μηχανής της Γερμανίας. Χωρίς αυτήν είναι αδύνατο να μιλάμε για οποιοδήποτε πρόγραμμα. Μόνο από αυτή την άποψη η ομιλία του Χίτλερ παρουσιάζει κάποιο ενδιαφέρον.

Το πρόγραμμα του Χίτλερ είναι το πρόγραμμα του γερμανικού καπιταλισμού, επιθετικό αλλά σε απόλυτη αρμονία με τις Βερσαλλίες και τα αποτελέσματα του Παγκοσμίου Πολέμου. Αυτός ο συνδυασμός πιθανής δύναμης και πραγματικής αδυναμίας είναι υπεύθυνος για τον υπερβολικά εκρηκτικό χαρακτήρα των στόχων του εθνικοσοσιαλισμού και εξηγεί την ακραία σφραγισμένη των πιο άμεσων βημάτων για την επίτευξη αυτών των στόχων. Ο Χίτλερ μπορεί να μιλάει σήμερα για χαλάρωση και λύσιμο των κόμπων, αλλά όχι και να τους κόψει σε κομμάτια.

Οποιαδήποτε αναθεώρηση, ειδικά του συστήματος εξοπλισμών, θα σηματοδοτούσε την αλλαγή στην παρούσα σχέση των δυνάμεων: η Γερμανία θα γίνει ισχυρότερη, η Γαλλία πιο αδύναμη. Εκτός αυτού, η αναθεώρηση δε θα είχε κανένα νόημα για τη Γερμανία. Απ' την άλλη μεριά, θα ήταν ξεκάθαρο ότι η άρχουσα τάξη στη Γαλλία δε θα δεχόταν αλλαγές που θα αποδυνάμωναν τις θέσεις της υπέρ της Γερμανίας. Να γιατί οι ναζί αντιλαμβάνονται ως απατηλή και φανταστική οποιαδήποτε πολιτική που θα βασίζεται στη βελτίωση της διεθνούς θέσης της Γερμανίας μέσω συμφωνιών με τη Γαλλία. Από αυτή την πεποίθηση που, όπως θα φανεί αργότερα, διέρχεται μέσα από όλες τις πολιτικές δραστηριότητες του Χίτλερ, απορρέει το αναπόφευκτο μιας νέας σύγκρουσης μεταξύ Γερμανίας και Γαλλίας. Αλλά όχι σήμερα, ούτε ακόμα και αύριο. Όταν ο Γκέρνινγκ έβαλε φωτιά στην Ράιχσταγκ δε ρίσκαρε τίποτα παρά μόνο τα κεφάλια των πρακτόρων του. Ο προμελετημένος πυροβολισμός στην Ευρώπη είναι μια ακόμη πιο δύσκολη επιχείρηση. Όπως έχουν σήμερα τα πράγματα, η Γερμανία δεν μπορεί να κάνει πόλεμο. Είναι αφοπλισμένη. Αυτό δεν είναι μια φράση, είναι ένα γεγονός. Διοπτροφόροι και ανεπάγγελτοι φοιτητές που φοράνε περιβραχιόνια με σβάστικες δεν είναι υποκατάστατα του στρατού της Χόχενζολερν. Για να είμαστε βέβαιοι, ο Χίτλερ, λίγο από δω λίγο από κει, είναι σε θέση να παραβιάζει μερικώς τις υποχρεώσεις του σχετικά με τους εξοπλισμούς. Αλλά δε θα καταφέρει τίποτα αξιόλογο αν δεν έρθει σε πλήρη σύγκρουση με τις προγραφές των Βερσαλλιών. Μόνο μερικές «ευτυχίες» συγκυρίες, όπως περιπλοκές μεταξύ των βαρέως εξοπλισμένων ευρωπαϊκών κρατών, θα επέτρεπαν στον εθνικοσοσιαλισμό να λάβει δραστικά μέτρα εξωτερικής πολιτικής για το άμεσο μέλλον. Όσο δεν υπάρχουν αυτές οι περιπλοκές ο Χίτλερ θα εξαναγκαστεί να περιοριστεί στους συνδυασμούς της υψηλής διπλωματίας στο εξωτερικό και στο μικροστρατιωτικό λαθρεμπόριο στο εσωτερικό...

Ο Χίτλερ υπολογίζει στην υποστήριξη της Ιταλίας και, υπό ορισμένους όρους, αυτό θα του δώσει μια ασφάλεια, όχι τόσο γιατί οι δυο κυβερνήσεις είναι παρόμοιες –το γνήσιο Τρίτο Γερμανικό Ράιχ είναι, ως γνωστό, μια γνήσια λατινική λογοκλοπή– όσο γιατί οι εξωτερικές βλέψεις τους έχουν την ίδια γραμμή πλεύσης. Αλλά μόνο με το ιταλικό δεκανίκι ο γερμανικός ιμπεριαλισμός δε θα σταθεί στα πόδια του. Μόνο με την υποστήριξη της Αγγλίας η φασιστική Γερμανία θα μπορέσει να αποκτήσει την αναγκαία ελευθερία κινήσεων. Ο Χίτλερ καταλαβαίνει ότι κάθε χτύπημα κατά της Δύσης (ένα χτύπημα κατά της Πολωνίας θα κάνει γκέλα στη Δύση) θα φέρει πιο κοντά την Αγγλία και τη Γαλλία και θα υποχρεώσει την Ιταλία να είναι πολύ προσεκτική. Κάθε τρελή, πρόωρη και ριψοκίνδυνη ενέργεια εκδίκησης θα οδηγήσει αυτομάτως στην απομόνωση της Γερμανίας και –με δεδομένη τη στρατιωτική της ανικανότητα– σε μια νέα ταπεινωτική συνθηκολόγηση...

Ο πασιφισμός του Χίτλερ δεν είναι ένας τυχαίος διπλωματικός αυτοσχεδιασμός, αλλά ένα ζωτικό μέρος μιας μεγαλειώδους μανούβρας με σκοπό να αλλάξει δραματικά το

συσχετισμό των δυνάμεων υπέρ της Γερμανίας και να βάλει τις βάσεις μιας ευρωπαϊκής και παγκόσμιας επίθεσης του γερμανικού ιμπεριαλισμού.

Ωστόσο, αυτό δεν είναι παρά ένα μόνο μέρος του προγράμματος του Χίτλερ κι αυτό πολύ γενικό... Το κήρυγμα της 17 του Μάη περιέχει μια καθαρή ένδειξη της άλλης, της θετικής πλευράς του προγράμματος των ναζί: τον αγώνα κατά των μπολσεβίκων. Αυτό δεν αφορά στη διάλυση των γερμανικών προλεταριακών οργανώσεων αλλά σημαίνει πόλεμο κατά της Σοβιετικής Ένωσης. Σε στενή συνάρτηση της πορείας προς Ανατολάς, ο Χίτλερ θέτει υπό την προστασία του τον ευρωπαϊκό πολιτισμό, τη χριστιανική θρησκεία και άλλες ηθικές και υλικές αξίες, κατά της βαρβαρότητας των μπολσεβίκων. Αναλαμβάνοντας αυτή τη σταυροφορία ελπίζει να αποκτήσει η Γερμανία το δικαίωμα να εξοπλιστεί. Ο Χίτλερ είναι πεπεισμένος ότι στη ζυγαριά της μεγάλης Βρετανίας ο κίνδυνος του γερμανικού φασισμού για τη Δυτική Ευρώπη ζυγίζει λιγότερο από τους μπολσεβίκους Σοβιετικούς στην Ανατολή. Αυτή η εκτίμηση συγκροτεί το πιο σημαντικό κλειδί της διεθνούς πολιτικής του Χίτλερ.

Το πιο σημαντικό αλλά όχι το μόνο. Η εθνικοσοσιαλιστική δικτατορία δε θα παίξει την αντίφαση ανάμεσα στη Δύση και την Ανατολή, ούτε σε όλους τους ανταγωνισμούς της Δυτικής Ευρώπης – και δεν είναι λίγοι. Στον αντίποδα της ανάστασης της Αυστροουγγαρίας, ο Χίτλερ υπόσχεται την ιδιαίτερη προσοχή της Γερμανίας στα «νέα εθνικά κράτη της Ευρώπης». Αναζητά βοηθητικούς μοχλούς για την επανεγκατάσταση της ευρωπαϊκής ισορροπίας, προτείνοντας στα μικρά και αδύνατα κράτη να συσπειρωθούν γύρω από τους ηττημένους και όχι γύρω από τους νικητές. Ακριβώς όπως και στην εσωτερική του πολιτική, όπου ο εθνικοσοσιαλισμός έχει συγκεντρώσει κάτω από τη σημαία του τους κατατρεγμένους και τους απελπισμένους, έτσι και στην εξωτερική του πολιτική ο Χίτλερ πασχίζει να δημιουργήσει ένα ενωμένο μέτωπο των ηττημένων και των τραυματισμένων, με σκοπό να τους συντρίψει στο μέλλον κάτω από το βάρος του γερμανικού ιμπεριαλισμού.

Αν ο Χίτλερ έχει με τόση προθυμία υιοθετήσει το αγγλικό σχέδιο για μείωση των εξοπλισμών, το κάνει γιατί υπολογίζει προκαταβολικά και με πλήρη βεβαιότητα στην αποτυχία του. Δε χρειαζόταν να αναλάβει μόνος του τον απεχθή ρόλο του νεκροθάφτη των ειρηνιστικών προτάσεων. Προτιμά να αφήσει άλλους να το κάνουν αυτό. Για τον ίδιο λόγο, ο Χίτλερ «ευχαρίστησε θερμά» τον αμερικανό Πρόεδρο για τις θέσεις του υπέρ της μείωσης των εξοπλισμών. Όσο πιο πολύ και κραυγαλέα παρουσιάζεται στον κόσμο το πρόγραμμα των εξοπλισμών και όσο και πιο αναπόφευκτα τελειώνει και καταρρακώνεται, τόσο πιο αναμφισβήτητο γίνεται το δικαίωμα της Γερμανίας για επανεξοπλισμό. Όχι, ο Χίτλερ δεν ετοιμάζεται να ανατρέψει τις Βερσαλλίες με τη βία – γιατί η βία χρειάζεται δύναμη! Αλλά υπολογίζει σταθερά στην προοπτική που λέει πως, μετά την αποτυχία του βρετανικού προγράμματος το οποίο ο ίδιος «υποστηρίζει», η Αγγλία, μαζί με την Ιταλία, θα υποστηρίξουν με όλες τους τις δυνάμεις το δικαίωμα της Γερμανίας να ενισχύσει την άμυνά της κατά της Ανατολής...

Ο αγώνας για τον εξοπλισμό της Γερμανίας κατά ξηρά και θάλασσα πρέπει να βασίζεται σε μια οριστική πολιτική ιδέα. Ο Χίτλερ την αποκαλεί με το όνομά της: «η ανάγκη ενίσχυσης της άμυνας κατά του υποβόσκοντος κινδύνου από Ανατολάς είναι συγκριτικά εύκολο να την έχεις ως κίνητρο». Η συμπάθεια γι' αυτό το πρόγραμμα είναι εγγυημένη προκαταβολικά στον τομέα «καθαρά πρόσωπα» στη Δύση – προφανώς όχι στη Γαλλία. Ο

Χίτλερ ετοιμάζεται για πόλεμο. Η πολιτική του στον τομέα της οικονομίας υπαγορεύεται πρωταρχικά από τα συμφέροντα της μέγιστης οικονομικής ανεξαρτησίας της Γερμανίας σε περίπτωση πολέμου... Ο Χίτλερ προετοιμάζεται για τα επόμενα δέκα χρόνια. Η Ευρώπη χρειάζεται έναν νέο οργανισμό. Αλλά αλίμονο αν αυτό το αναλάβουν οι φασίστες. Σ' αυτή την περίπτωση, ο ιστορικός του 21ου αιώνα θα πρέπει αναπόφευκτα να γράψει: η εποχή της παρακμής της Ευρώπης άρχισε με τον πόλεμο του 1914. Επονομαζόμενος «πόλεμος για τη Δημοκρατία», σύντομα οδήγησε στην κυριαρχία του φασισμού ο οποίος έγινε το όργανο όλων των δυνάμεων των ευρωπαϊκών εθνών με σκοπό «τον πόλεμο για την απελευθέρωση» από τα αποτελέσματα του προηγούμενου πολέμου. Έτσι, ο φασισμός, ως έκφραση του ιστορικού τυφλού αδιέξοδου της Ευρώπης, ήταν ταυτόχρονα το όργανο της καταστροφής των οικονομικών και πολιτιστικών της κατακτήσεων. Ας ελπίζουμε, ωστόσο, πως αυτή η γηραιά Ήπειρος έχει ακόμα αρκετά πλεονάσματα ζωτικών δυνάμεων για να διανοιχθεί σε διαφορετικούς ιστορικούς δρόμους. (δε)

IAIN PEARLS

ο χαμένος πίνακας του
ΡΑΦΑΗΛ

Μετάφραση: Βιργινία Γάκα

το μυστικό του
ΤΙΣΙΑΝΟΥ

Μετάφραση: Αμαλία Χατζνευγενιάδου

η προτομή του
ΜΠΕΡΝΙΝΙ

Μετάφραση: Γιώργος Μητρόπουλος

Τα τρία πρώτα βιβλία μιας σειράς ιδιαίτερα καθογραμμένων, εξαιρετικά πρωτότυπων μυθιοιστορημάτων του Iain Pears που συνδυάζουν το αστυνομικό μυθίριο με συναρπαστικές περιγραφές του κόσμου της τέχνης. Μαζί με τους σιαθερά παρόντες ήρωές του, τη Φδάβια νη Σιέφανο και τον Τζόνθαν Άριζά, ανακαλύπτουμε με τρόπο γλαφυρό και ιδιαίτερο χιούμορ την Ιαδία, την τέχνη της και... τα μυθίριά της.

...και η περιπέτεια ξεκινάει
από το βιβλιοπωλείο σας...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
opus
MAGNUM

ΠΑΤΗΣΙΩΝ 128 • 112 57 • ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 210 8825241 • FAX: 210 8825241
e-mail: opusmagnum@in.gr